

HOSPITAL PEDAGOGY AND ITS IMPORTANCE**Hasanova Madina**

2nd year student of the Kattakurgan State Pedagogical Institute

Annotation. Hospital pedagogy is a new pedagogical direction aimed at meeting the educational needs of children and adolescents treated in hospitals and other medical institutions. This article discusses the origin, main tasks, specific features and place of hospital pedagogy in the modern education system. The article also considers qualifications of hospital teachers and the formation of students' attitude the difficulties encountered in the field of hospital pedagogy and ways to overcome them, the qdes to the educational process.

Keywords: hospital pedagogy, pedagogy, education, hospital, medical institutions, children, adolescents, educational needs, difficulties, qualifications, attitudes.

GOSPITAL PEDAGOGIKA VA UNING AHAMIYATI

Annotatsiya. Gospital pedagogika - bu kasalxonalarda va boshqa tibbiyot muassasalarida davolanayotgan bolalar va o'smirlarning ta'lim ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan yangi pedagogika yo'nalishi. Ushbu maqolada gospital pedagogikaning kelib chiqishi, asosiy vazifalari, o'ziga xos xususiyatlari va zamonaviy ta'lim tizimida tutgan o'rni muhokama qilinadi. Maqolada shuningdek, gospital pedagogika sohasida duch kelinadigan qiyinchiliklar va ularni bartaraf etish yo'llari, gospital pedagoglarining malakasi va o'quvchilarning ta'lim jarayoniga bo'lgan munosabatini shakllantirish masalalari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: gospital pedagogika, pedagogika, ta'lim, kasalxona, tibbiyot muassasalari, bolalar, o'smirlar, ta'lim ehtiyojlari, qiyinchiliklar, malaka, munosabat.

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida bolalarga uzluksiz ta'lim-tarbiya berish borasida juda keng ko'lamli islohotlar olib borilmoqda.

Jumladan, Bosh qomusimiz – O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida “Har kim ta'lim olish huquqiga ega, davlat uzluksiz ta'lim tizimi, uning har xil turlari va shakllari, davlat va nodavlat ta'lim tashkilotlari rivojlanishini ta'minlaydi”, shuningdek, “Ta'lim to'g'risida”gi Qonunda “Jinsi, irqi, millati, tili, dini, ijtimoiy kelib chiqishi, e'tiqodi, shaxsiy va ijtimoiy mavqeidan qat'i nazar, har kimga ta'lim olish uchun teng huquqlar kafolatlanadi” deb belgilab berilganligining o'ziyoq mamlakatimizda uzluksiz ta'limga qaratilgan eng katta e'tibor ekanligini anglashimiz mumkin.

Yuqoridagi qonunchilikning amaldagi misollarini bugungi kunda mamlakatimizda inklyuziv va gospital ta'limga qaratilayotgan e'tibordan his etishimiz mumkin. Xususan, alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalar uchun umumta'lim maktablarida inklyuziv ta'lim sinflarining tashkil qilinishi, shuningdek, gematologik, onkologik kasalliklar bilan og'riq hamda uzoq muddatli davolanishda bo'lgan bolalarga uzluksiz maktabgacha va umumiy o'rta ta'lim xizmatlarining ko'rsatilishi bolalarni ijtimoiy hayotga moslashishlari hamda ta'lim olishni davom ettirishlari uchun katta turtki bo'lmoqda.

Gematologiya, onkologiya, klinik immunologiya, boshqa stasionar va uzoq muddatli ambulator davolanishda bo'lgan bolalarga uzluksiz ta'lim-tarbiya berishni ta'minlash maqsadida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Gematologiya, onkologiya, klinik immunologiya, boshqa stasionar va uzoq muddatli ambulator davolanishda bo'lgan bolalar uchun maktabgacha ta'lim va tarbiya hamda umumiy o'rta ta'lim berish tizimini joriy qilish chora-tadbirlari to'g'risida” 2022-yil 5-maydagi 234-sonli qaroriga ko'ra 2022-yil 16-may kuni

Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi huzurida "Mehrli maktab" davlat ta'lim muassasasi ya'ni, gospital maktab tashkil etildi.

Eng yangi texnologik kashfiyotlar bilan bog'liq zamonaviy pediatriyaning diagnostika, davolash, reabilitatsiya va operatsiyadan keyingi kuzatuv sohasidagi yutuqlari shunga olib keldiki, bolalar kasalliklarining aksariyati "fatal toifasidan surunkali kechuvchi vadavolanuvchilar toifasiga o'tdi va bolalarning oldingi turmush tarziga qaytishini ta'minlashga imkon beradi"[3].

Uzoq muddat shifoxonada yotish, og'ir kasallik, u bilan birga keladigan cheklovlar va butun oila boshdan kechiradigan qiyinchiliklar bolaning hayot sifatining o'zgarishiga olib keladi. Bunday bolalar toifasi ta'limning uzluksizligi va ta'lim olish imkoniyatlarining tengligidan mahrum etilmasligi kerak.

Milliy ta'limning gumanistik paradigmasi pedagogika fanida yangi yo'nalish - gospital pedagogikaning paydo bo'lishini belgilab berdi.

Rossiya Federatsiyasi ilmiy hamjamiyatida birinchi marta 1997-yilda "Bolalar onkologiyasining ijtimoiy va psixologik muammolari" konferensiyasida gospital pedagogika muammolarini muhokama qilindi [4]. Fanlararo tadqiqotlar tufayli zamonaviy gospital maktablarining ishlash amaliyoti anglandi, bu esa gospital pedagogikasining pedagogik fan sohasi sifatida sezilarli rivojlanishiga olib keldi.

Gospital pedagogikasining rivojlanishiga atoqli pedagoglar, psixologlar va shifokorlar hissa qo'shdilar, uzoq va og'ir kasal bo'lgan bolaning somatik va psixologik holatini yaxshilash, ta'limning uzluksizligini va ta'lim olish imkoniyatlarining tengligini ta'minlash, sog'ayishga va hayot istiqbollari qo'shimcha kayfiyatni paydo qilish uchun gospital maktabidagi ta'limning ahamiyatini isbotladilar. Gospital pedagogikasi muammolarini o'rganishga xorijiy olimlardan Yamburg Ye.A., Sharikov S.V., Babenkova Ye.A., Gryadunova G.M., Kiseleva M.G., Amaleeva M.Yu., M. Dikson, M. Papadimitru, D. Stil, Ya. Xaverkatlar o'z hissalarini qo'shishgan. Onkologik kasalliklarga chalingan bolalarni reabilitatsiya qilish muammolariga Volkova A.G., Volodin N.N., Maschan A.A., Rumyansev A.G., Rudneva A.Ye., Sidorenko L.V., Seytlin G.Ya. ishlari bag'ishlangan.

Shifoxona pedagogikasi uzoq va og'ir kasal bo'lgan bolaning individual ta'lim ehtiyojlarini amalga oshirishni ta'limdagi oliy qadriyat deb e'lon qiladi va uzoq va og'ir kasal bo'lgan bolalarning pedagogik reabilitatsiyasini ta'minlash uchun tibbiy statsionar sharoitida to'laqonli ta'lim muhitini shakllantirishni asosiy vazifa qilib qo'yadi. Zamonaviy gospital pedagogika tibbiyot, psixologiya va pedagogika kesishuvida shakllanib, shifoxona muassasalarida uzoq muddat davolanayotgan va uyda davolanayotgan bolalarning ta'lim olishi va rivojlanishi sohasidagi ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirish yo'nalishlarini belgilab beradi. Gospital pedagogika sohasidagi ilmiy tadqiqotlar surunkali somatik kasalliklarga chalingan bolalarni pedagogik reabilitatsiya qilishning yaxlit zamonaviy tizimini qurishga qaratilgan bo'lib, uzluksizlik, uzluksizlik, individuallashtirish, differentsiyalash va personallashtirish tamoyillariga tayanadi.

Gospital pedagogika sohasidagi tadqiqotlarning predmetini uzoq va og'ir kasallikka chalingan bolalarning psixologik-pedagogik xususiyatlarini hisobga olish asosida gospital maktablarda bolalarni o'qitish, tarbiyalash, rivojlantirish va ta'lim jarayonini qurishning ilmiy asoslari tashkil etadi.

Ilmiy tadqiqotlarda va gospital maktablarning ish amaliyotida mamlakatimiz qonunchiligida va me'yoriy hujjatlarda mustahkamlangan asosiy tushuncha va ta'riflar bilan bir qatorda, kasallikning og'irligi, to'liq sog'aymaslik, uzoq muddat davolanish, tibbiy reabilitatsiya, hayot

faoliyatining cheklanishi, sog'lig'i cheklangan ta'lim oluvchi kabi tushunchalar mavjud. Bundan tashqari, uzoq vaqt kasal bo'lgan bolalar uchun ta'lim jarayonini tashkil etuvchi mutaxassislar tomonidan qo'llaniladigan yangi atamalar va ta'riflar paydo bo'ldi. Bular qatoriga: gospital maktab, gospital pedagog, uzoq muddat davolanishga muhtoj bo'lgan o'quvchi, uzoq vaqt kasal bo'lgan bolalarni o'qitishni amalga oshiruvchi ta'lim tashkiloti (gospital maktab), maxsus ta'lim ehtiyojlari, ta'lim olish uchun maxsus sharoitlar kabilar kiradi.

Gospital pedagogika sohasidagi tadqiqotlarda tizimli, shaxsga yo'naltirilgan va faoliyatli yondashuvlar muhim o'rin tutadi. Ushbu yondashuvlar birgalikda qo'yilgan ilmiy-tadqiqot vazifalarini hal qilishning turli usullarini qo'llash imkonini beradi.

Gospital pedagogikasi psixologiya va pedagogikada qo'llaniladigan ilmiy tadqiqot usullarini qo'llaydi. Ushbu metodlar uzoq vaqt kasal bo'lgan bolalar bilan ishlash amaliyoti tomonidan qo'yiladigan turli xil psixologik-pedagogik vazifalarni aniqlash, o'rganish va hal qilishga qaratilgan. Tadqiqotning asosiy nazariy va eksperimental usullariga quyidagilar kiradi: tadqiqot mavzusi va mavjud muammolarni tahlil qilish, tizimli va qiyosiy tahlil va modellashtirish, so'rovnoma, test, kuzatish, suhbat va intervyu, pedagogik eksperiment, ekspert baholash.

Gospital pedagogika sohasidagi ilmiy tadqiqotlarda axborotni yig'ish va axborotni izlash kabi axborot usullariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Kuzatish, suhbat va so'rovlar, eksperiment va ekspert baholash asosiy axborot manbalari hisoblanadi. So'rovnoma, intervyu, monitoring kabi sotsiologik tadqiqot usullaridan foydalaniladi. Tadqiqot usullari ilmiy tadqiqotda qo'yilgan vazifalarning o'ziga xosligini va tadqiqot o'tkaziladigan sharoitlarning o'ziga xosligini hisobga olgan holda tanlanadi.

Pedagogik tajriba-sinov o'quvchilarning xususiyatlarini, gospital maktabdagi ta'lim jarayonini va yangi metodikalarni joriy etish natijadorligini aniqlash imkonini beradi. Pedagogik tajriba-sinovning barcha bosqichlarini o'tkazish tadqiqotning dolzarbligini tasdiqlash, o'qitishning innovatsion metodikasini qurish va korreksiyalash, shuningdek, pedagogik amaliyotlarning samaradorligini baholashga yordam beradi. Pedagogik tajribani qo'yish va o'tkazishda ko'p sonli omillarni hisobga olish kerak, bu ayniqsa shifoxona sharoitida namoyon bo'ladi.

Bir tomondan, bu uzoq vaqt kasal bo'lgan bolalarning xarakteri, tarbiya xususiyatlari, o'quvchilarning qobiliyatlari, oiladagi o'zaro munosabatlari, hissiy va psixofiziologik holatidir. Boshqa tomondan, tajribani o'tkazishda bolaning holatiga ta'sir qiluvchi ko'plab tibbiy omillarni ham hisobga olish kerak. Shuni ham ta'kidlash kerakki, pedagogik tajriba o'tkazishda uzoq vaqt kasal bo'lgan bola va uning ota-onasi tadqiqot obyekti sifatida ongli ravishda eksperimentatorga yordam berishi yoki qarshilik ko'rsatishi mumkin. Buning natijasida tibbiy statsionar sharoitida tashkil etiladigan pedagogik tajriba ommaviy xarakterga ega bo'lishi, uzoq davom etishi mumkin emas, chunki o'quvchi kasalxonadan chiqarilishi yoki boshqa kasalxonaga o'tkazilishi mumkin, tajriba o'tkazish sharoitlari esa bolaning umumiy holatiga qarab sezilarli darajada o'zgarishi mumkin.

Kasalxona pedagogikasi hozirgi vaqtda faol rivojlanayotgan pedagogika fanining sohasi sifatida bemor bolaning pedagogik reabilitatsiyasini ta'minlash maqsadida ta'lim faoliyatini amalga oshirish usullarini moslashtirish vazifasini qo'yadi. Gospital pedagogikasi pedagogik maqsadlar, diagnostik vositalar, qonuniyatlar, ta'lim muhitini rivojlantirish va shakllantirish tamoyillari kabi o'z mazmunini ishlab chiqadi va yaratadi.

Gospital pedagogikasida tadqiqot obyektlari quyidagilardan iborat:

- bolaning psixologik-pedagogik tavsifi va psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash strategiyasi;

- gospitalizatsiya davrida uzluksiz va qulay ta'limni ta'minlashga yo'naltirilgan ta'lim mazmuni, metodlari, texnologiyalari, vositalari;

- gospital maktabda to'laqonli ta'lim jarayonini ta'minlash vositasi sifatida fanlararo o'zaro ta'sir;

- gospital pedagogining kasbiy kompetensiyalari;

- gospital maktabdagi ta'lim sifatining ko'rsatkichi sifatida o'quvchilarni o'z maktablariga reintegratsiya qilish.

Gospital pedagogikaning funksiyalariga quyidagilarni kiritish mumkin:

- uzoq vaqt kasal bo'lgan o'quvchilarni rivojlantirishning pedagogik va psixologik vositalari hamda shart-sharoitlarini tadqiq etish;

- ta'lim tizimini uzoq vaqt kasal bo'lgan o'quvchilar ehtiyojlariga moslashtirish;

- gospitalizatsiya davrida uzluksiz va qulay ta'limni ta'minlash. Gospital pedagogika o'ziga xos xususiyatlarga ega. Birinchidan, o'quv jarayoni o'quvchilarning jismoniy va ruhiy holati, davolanish jarayoni va kasalxonaning o'ziga xos sharoitlarini hisobga olgan holda tashkil etiladi. Ikkinchidan, gospital pedagoglar o'quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlash va ularga moslashuvchan ta'lim dasturlarini ishlab chiqishga harakat qilishadi. Uchinchidan, gospital pedagoglar o'quvchilarning ota-onalari, shifokorlari va boshqa tibbiyot xodimlari bilan hamkorlik qilib, o'quv jarayonini davolanish jarayoniga moslashtiradilar.

Gospital pedagogika sohasida qator qiyinchiliklar mavjud. Masalan, o'quvchilarning jismoniy va ruhiy holati, davolanish jarayoni va kasalxonaning o'ziga xos sharoitlari o'quv jarayonini murakkablashtirishi mumkin. Shuningdek, gospital pedagoglarning malakasi, o'quvchilarning ta'lim jarayoniga bo'lgan munosabati va resurslarning yetishmasligi ham qiyinchiliklarni keltirib chiqarishi mumkin.

Ushbu qiyinchiliklarni bartaraf etish uchun gospital pedagoglarning malakasini oshirish, o'quvchilarning ta'lim jarayoniga bo'lgan munosabatini shakllantirish, resurslarni ta'minlash va o'quv jarayonini davolanish jarayoniga moslashtirish kabi choralarni ko'rish kerak.

Xulosa qilib aytganda, gospital pedagogika - bu zamonaviy ta'lim tizimida muhim rol o'ynaydigan yangi va rivojlanayotgan yo'nalishdir. Gospital pedagoglarining o'quvchilarga bo'lgan mehr-muhabbati, sabr-toqati va professionalligi ularning ta'lim ehtiyojlarini qondirishda muhim rol o'ynaydi. Gospital pedagogika sohasida duch kelinadigan qiyinchiliklarni bartaraf etish orqali o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish, ijtimoiylashuvini ta'minlash va ruhiy holatini yaxshilash mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 5-maydagi "Gematologiya, onkologiya, klinik immunologiya, boshqa statsionar va uzoq muddatli ambulator davolanishda bo'lgan bolalar uchun maktabgacha ta'lim va tarbiya hamda umumiy o'rta ta'lim berish tizimini joriy qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 234-sonli qarori

2. Гусев И.А. Ключевые этапы развития гопитальной педагогики в рамках модели проекта гопитальных школ России «УчимЗнаем» // Наука и школа. 2022. № 1. С. 149–161.

3. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения / В.В. Давыдов // Москва Академия, 2004 -282 с.
4. Долуев И.Ю., Зорина Е.С., Соловьев Д.А. Выявление актуальных запросов психолого-педагогического сопровождения семей с детьми, перенесшими онкологические и гематологические заболевания // Перспективы Науки и Образования. 2023. №1. С. 451-468.
5. Лоскутов А.Ф. Шариков С.В., Ямбург Е.А., Румянцев А.Г. Госпитальная педагогика как современное направление в педагогической науке // Народное образование №1. 2023. – С. 166-173.
6. Лоскутов А.Ф. Обеспечение непрерывности обучения физике школьников, находящихся на длительном лечении в стационарах медицинских учреждений // Наука и школа. – 2022. - №1(6) – С. 134-149.
7. Шариков, С.В. Обучение детей с прогрессирующими заболеваниями, ограничивающими продолжительность жизни. Начало пути / С.В.Шариков// Паллиативная и хосписная помощь. PALLIUM. Российский научно-практический журнал. -2020. -№2(7). – С.23-31.
8. Шариков, С.В. Создание образовательной среды для детей, находящихся на длительном лечении в стационарах лечебных учреждений / С.В.Шариков //Российский журнал детской гематологии и онкологии. – 2015. - №4.- С.65 -73.